

Sygn. akt XV Ca 1382/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Maciej Agaciński

Sędziowie: SSO Joanna Andrzejak – Kruk (spr.)

SSR del. Karol Resztak

Protokolant: stażysta Magdalena Piechowiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 marca 2016 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowo-akcyjna w P.

przeciwko Miastu P.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powódkę

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu

z dnia 29 stycznia 2015 r.

sygn. akt V C 515/13

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w I instancji w zakresie czynności podjętych od dnia 20 listopada 2014 roku i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Joanna Andrzejak – Kruk Maciej Agaciński Karol Resztak

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 10.09.2012r. powód (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna w P. wystąpił o zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego Miasta P. kwoty 20.000,-zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11.06.2010r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu powód podniósł, że jest obecnie współwłaścicielem nieruchomości w P. przy ul. (...), w skład której wchodzi działki nr (...). Nieruchomość tę powód nabył w wyniku podwyższenia jego kapitału zakładowego aportem przez współnika „(...)” spółka z o.o. w P., którego powód jest następcą prawnym we własności nieruchomości. W wyniku uchwalenia, uchwałą z dnia 23.10.2007r., miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powód nie mógł korzystać z nieruchomości w taki sposób, w jaki mógłby przy braku planu. Powód uzyskałby wcześniej decyzję o ustaleniu warunków zabudowy dla inwestycji polegającej na budowie budynku mieszkalno-usługowego składającego się z 13 kondygnacji naziemnych oraz 2 podziemnych (uzyskanie takiej decyzji byłoby możliwe z uwagi na konieczność uwzględnienia przez pozwanego zasady dobrego sąsiedztwa). Po wejściu w życie planu, w którym ograniczono wysokość zabudowy, powód uzyskał natomiast pozwolenie na budowę budynku jedynie 5-kondygnacyjnego z 1-kondygnacyjnym garażem podziemnym.

Po stronie powoda doszło do powstania szkody w wysokości 11.510.782,40zł, którą powód obliczył jako dochód ze sprzedaży 3.849,76 m^(2) powierzchni użytkowej mieszkalnej, który mógłby dodatkowo uzyskać w wypadku zrealizowania pierwotnie planowanej inwestycji. Jako podstawę roszczenia powód wskazał art. 36 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zastrzegając, iż dochodzi jedynie jego części.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany zakwestionował legitymację czynną powoda (wskazując, że nie był on właścicielem nieruchomości w chwili wejścia w życie planu zagospodarowania przestrzennego, zaś wniesienie aportem gruntów do spółki kapitałowej w zamian za akcje stanowi zbycie nieruchomości), a zasadność roszczenia głównego (gdyż wejście w życie planu nie spowodowało, że korzystanie z nieruchomości w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem stało się istotnie ograniczone) i roszczenia w zakresie odsetek (z uwagi na treść art. 37 ust. 9 ustawy).

Wyrokiem wstępnym z dnia 12.09.2013r., sygn. akt V.C.515/13 Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu uznał roszczenie powoda za usprawiedliwione co do zasady.

Na skutek apelacji pozwanego wywiezionej od powyższego wyroku, Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 26.06.2014r., sygn. akt XV.Ca.(...) uchylił zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Okręgowy uznał, iż powodowi przysługuje legitymacja czynna do dochodzenia roszczenia przewidzianego w art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 27.03.2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2012r., poz. 647 ze zm.) i obejmującego odszkodowanie za obniżenie wartości przedmiotowych nieruchomości, gdyż na skutek nabycia przedsiębiorstwa jest następcą prawnym pod tytułem ogólnym osoby, która była ich właścicielem w chwili uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego. Jako przedwczesną i nie znajdującą oparcia w zgromadzonym wówczas materiale dowodowym Sąd Okręgowy uznał natomiast ocenę Sądu I instancji, iż roszczenie powoda jest słuszne co do zasady. Powód w postępowaniu apelacyjnym sprecyzował, że jego szkoda jest następstwem istotnego ograniczenia korzystania z nieruchomości w dotychczasowy sposób. Sąd Okręgowy wyjaśnił, jak należy rozumieć to pojęcie i wskazał, że dla właściwej subsumcji art. 36 ust. 1 niezbędne jest ustalenie, w jaki sposób i w jakim celu dana nieruchomość była wykorzystywana przed wejściem w życie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a takich ustaleń Sąd Rejonowy nie poczynił, choć powód zgłaszał wnioski dowodowe na tę okoliczność. Nie została także zbadana przesłanka zgodności tego korzystania z prawem, co wymagało ustalenia, czy zachodziły podstawy do wydania decyzji o ustaleniu warunków zabudowy o treści oczekiwanej przez powoda. Sądowi Rejonowemu wytknięto ponadto, iż w żaden sposób nie uzasadnił swego stanowiska odnośnie do tego, że korzystanie przez powoda z nieruchomości w dotychczasowy sposób zostało ograniczone w stopniu „istotnym”, o którym mowa w art. 36 ust. 1 ustawy. Uznając wydanie wyroku wstępnego, uznającego roszczenie powoda za usprawiedliwione co do zasady, za nieuzasadnione w sytuacji, gdy nie przeprowadzono postępowania dowodowego pozwalającego na poczynienie ustaleń odnośnie spełnienia przesłanek dochodzonego roszczenia odszkodowawczego Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił wyrok wstępny i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy pozwany, powołując się na art. 118 k.c., podniósł dodatkowo zarzut przedawnienia roszczenia.

Wyrokiem z dnia 29.01.2015r., sygn. akt V.C.515/13 Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu: 1) oddalił powództwo; zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 4.617,-zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku złożył powód, zaskarżając go w całości oraz zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 227 k.p.c. – poprzez nieprzeprowadzenie dowodu z dokumentu w postaci odpisu projektu koncepcyjnego rozbudowy budynku mieszkalno-biurowego oraz dowodów z opinii biegłego z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego i z opinii biegłego na okoliczność wysokości szkody;

2) naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 37 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, art. 2 ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych i art. 118 k.c. – i w konsekwencji uznanie, że roszczenie powoda jest przedawnione; oraz art. 36 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przez jego niezastosowanie i oddalenie powództwa.

W oparciu o powyższe zarzuty powód domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i orzeczenia zgodnie z żądaniem pozwu albo uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a ponadto zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego kosztów postępowania w obu instancjach według norm przepisanych.

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenia na swoją rzecz od powoda kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się celowa, choć za uwzględnieniem zgłoszonego w niej wniosku o uchylenie zaskarżonego wyroku przemawiały okoliczności, które nie zostały dostrzeżone przez skarżącego.

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, natomiast w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Przyczyny nieważności postępowania zostały określone w art. 379 k.p.c. i jedna z nich ma miejsce wówczas, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo gdy w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Przepisy o składzie sądu mają charakter norm ustrojowych, a zatem do nieważności postępowania prowadzi każdy skład sprzeczny z przepisami prawa.

W niniejszej sprawie wydane został już wcześniej orzeczenie merytoryczne, a mianowicie wyrok wstępny z dnia 12.09.2013r., w którym Sąd Rejonowy uznał roszczenie powoda za usprawiedliwione co do zasady. Powyższy wyrok został uchylony przez Sąd Okręgowy na skutek uwzględnienia apelacji pozwanego, a sprawę przekazano Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. W myśl art. 386 § 5 k.p.c., w wypadku uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie. Jest to również uregulowanie odnoszące się do składu sądu w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., przy czym w orzecznictwie uznaje się, że innym składem sądu, o którym mowa w art. 386 § 5 k.p.c., jest skład, w którym nie bierze udziału żaden z sędziów, którzy wydali uchylone orzeczenie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 28.11.1986r., III CZP 76/86, publ. OSN PG 1987/8-9/31), zaś w razie kilkakrotnego uchylenia wyroków sądu pierwszej instancji, wyłączenie ze składu sądu dotyczy sędziego uczestniczącego w składzie, który wydał którykolwiek z uchylonych wyroków (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16.01.1987r., I CR 385/86, publ. OSN 1988/5/66 czy uchwałę Sądu Najwyższego z 18.10.1990r., III CYP 59-90, publ. OSN 1991/5-6/58).

W rozpoznawanym przypadku wyrok wstępny wydany został w składzie, w którym uczestniczyła SSR Monika Frąckowiak. Po jego uchyleniu i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania Sąd Rejonowy powinien rozpoznać ją w innym składzie. Z niezrozumiałych względów to jednak nie nastąpiło, postępowanie toczyło się przez sądem w składzie poprzednim i również sąd w tym składzie wydał zaskarżony wyrok. Doszło tym samym do naruszenia art. 386 § 5 k.p.c. Bez znaczenia pozostaje okoliczność, że poprzednio uchylono wyrok wstępny. Powołany przepis odnosi się bowiem do każdego wyroku, a także – przy odpowiednim zastosowaniu art. 13 § 2 k.p.c. – do orzeczenia rozstrzygającego o istocie sprawy wydanego w postępowaniu nieprocesowym. Jak się przyjmuje, zmiana składu sądu w razie uchylenia wyroku przez sąd wyższej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ma na celu zapewnienie jak najdalej idącej bezstronności składu orzekającego i poszanowanie niezawisłości sędziowskiej. Pozwala na wyeliminowanie sytuacji, w której sędzia przy powtórnym rozpoznaniu sprawy byłby na podstawie art. 386 § 6 k.p.c. skrepowany oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania zawartymi w uzasadnieniu orzeczenia sądu drugiej instancji i zmuszony do podjęcia rozstrzygnięcia wbrew przekonaniu, któremu dał wyraz, wydając uchylone orzeczenie. Chodzi zatem o zapewnienie pełnego zaufania stron do sądów oraz ich orzeczeń, co leży w interesie praworządności (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 26.11.2014r., III CZP 80/14, publ. OSN 2015/9/100). Odstępstwo od powyższej zasady zmiany składu sądu dotyczyć może jedynie sytuacji, gdy

uchylone zostało orzeczenie sądu pierwszej instancji rozstrzygające zagadnienia o charakterze formalnym, względnie gdy taki charakter ma kontrola przeprowadzona przez sąd odwoławczy. Stąd uznaje się, że art. 386 § 5 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 23.08.2006r., III CZP 56/06, publ. OSN 2007/3/43) czy też w razie uchylecia przez Sąd Najwyższy, na skutek zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., wyroku sądu drugiej instancji uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania (por. cyt. wyżej uchwałę Sądu Najwyższego z 26.11.2014r.). Z pewnością wyłączenie zasady z art. 386 § 5 k.p.c. nie może dotyczyć jednak uchylecia wyroku wstępnego sądu pierwszej instancji, skoro w wyroku tym, wydanym na podstawie art. 318 k.p.c., sąd badał sprawę merytorycznie i oceniał, czy dochodzone roszczenie jest usprawiedliwione co do zasady, a ocenę tę merytorycznej kontroli poddał sąd odwoławczy.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy w Sądzie Rejonowym doszło do nieważności postępowania z przyczyn opisanych w art. 379 pkt 4 k.p.c., a więc z uwagi na sprzeczność składu sądu z przepisami prawa. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością, a więc prowadzone od dnia 20.11.2014r. czyli od pierwszej rozprawy po uchyleniu wyroku wstępnego, kiedy to czynności w sprawie podjęła SSR Monika Frąckowiak, i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu – zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. – rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk /-/ Maciej Agaciński /-/ Karol Resztak